

swissotel NAI LERT PARK

BANGKOK

โรงแรมสวิสโฮเทล ไนลर्टพาร์ค กรุงเทพฯ

“ หากฟ้องร้องดำเนินคดีจนศาล
มีคำพิพากษาแล้ว ถึงแม้ไม่สามารถบังคับ
คดีเอาແກ່ทรัพย์สินจากลูกหนี้แต่ก็เอายอด
หนี้ที่นำไปจำหน่ายหนี้สูญได้ ซึ่งการ
จำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้นี้เป็น
ค่าใช้จ่ายของบริษัทอย่างหนึ่ง ซึ่งบริษัท
จะได้ประโยชน์ทางด้านภาษี ”

ทำไมต้องป้องกัน เพื่อจำหน่ายหนี้สูญ

ปรีชา ส่งสัมพันธ์

การทำธุรกิจสายการบินนั้นไม่ใช่ของง่าย เพราะมีการแข่งขันและค่าใช้จ่ายสูง บางครั้งเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือเหตุการณ์บางอย่าง เช่น โรคระบาด ภัยธรรมชาติ หรือ แม้แต่เหตุการณ์การยึดสนามบินของกลุ่มผู้คัดค้านทางการเมืองก็ล้วนมีผลทำให้ผู้โดยสารการบินเดินทางน้อยลง ทำให้ธุรกิจขาดทุนได้ การทำธุรกิจการบินจึงต้องมีการปรับตัวตามสถานการณ์อยู่เสมอทั้งในด้านการแข่งขัน การลดต้นทุน การปรับตัวของสายการบิน ก็อย่างเช่นสายการบิน Air France ของฝรั่งเศสซึ่งเคยเป็นสายการบินที่ใหญ่เป็นอันดับสามของโลกในด้านการ

ขนส่งผู้โดยสารระหว่างประเทศ เคยมีเครื่องบินคองคอร์ดที่มีความเร็วเหนือเสียง ใช้เวลาเดินทาง ปารีส-นิวยอร์ก เพียง 3 ชั่วโมง แต่ในที่สุดเครื่องบินคองคอร์ดก็ต้องยกเลิกการบินไป เนื่องจากมีผู้ใช้บริการน้อยและมีต้นทุนที่สูง สายการบิน Air France ก็ได้ปรับธุรกิจไปควบรวมกับกิจการ KLM ของเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเคยเป็นสายการบินลำดับ 4 ของโลก กลายเป็นแอร์ฟรานซ์-เคแอลเอ็ม ในปี ค.ศ.2003

สายการบินอีกแห่งหนึ่งของเบลเยียม คือ Sabena ซึ่งบริษัทการบินไทยของประเทศไทยเราเคยมีสัญญาร่วมธุรกิจการบินด้วย (Joint Operation) ก็ประสบปัญหาเรื่องต้นทุนและขาดทุนจนต้องตกเป็นบริษัทล้มละลายเมื่อหลายปีก่อน สายการบินภายในประเทศของไทยคือ พีบีแอร์ ก็ประสบปัญหาขาดทุนต้องเลิกกิจการในทำนองเดียวกัน

ในช่วงที่ทำงานในบริษัท คณิง แอนด์ พาร์ทเนอร์ส อินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแตนท์ซี จำกัด ผมได้มีโอกาสเข้าไปทำงานเป็นทนายความและที่ปรึกษากฎหมายให้แก่บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) หลายเรื่อง ในจำนวนที่ได้รับมอบหมายนี้ก็มีเรื่องการฟ้องเรียกทวงหนี้สายการบินของต่างประเทศเล็กๆ หลายแห่งที่ขาดทุนเลิกล้มกิจการไป อย่างเช่น Air Maldives ของประเทศมัลดีฟ Air Combodge ของประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา และ Aviotec ของประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

สัญญาที่บริษัทการบินไทยทำกับสายการบินต่างประเทศเหล่านี้ก็คือสัญญาให้บริการชนิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยบริษัทการบินไทยให้บริการแก่บริษัทสายการบินเหล่านั้นในเรื่องการบริการภาคพื้น (Ground Service Handling) การให้บริการทางช่าง (Technical Service Support) และการให้

บริการอาหารและเครื่องดื่ม (Standard Catering Services) โดยการให้บริการทั้งหลายเกิดขึ้นเมื่อสายการบินเหล่านั้นบินเข้ามาในประเทศไทยเพื่อแวะรับส่งคนโดยสารและสัมภาระหรือเป็นจุดหมายปลายทางของการบินแล้วแต่กรณี

สัญญาที่ผมว่าข้างต้นมักจะมีรูปแบบคล้ายๆ กัน เนื่องจากคู่สัญญาสายการบินมักจะตกลงนำเอารูปแบบสัญญาหลัก (Main Agreement) และภาคผนวกซึ่งจัดพิมพ์โดยสมาคมขนส่งทางอากาศระหว่างประเทศ (IATA) มาใช้เป็นข้อกำหนดในสัญญา

ในคดีแพ่งนั้นเมื่อได้รับมอบเอกสารมาตามปกติของทนายความก็ต้องมีการหาข้อเท็จจริงเพื่อจัดทำคำฟ้องและคำให้การของพยาน ผมจำได้ว่าก่อนที่จะประชุมกับพนักงานผู้เกี่ยวข้องกับการเรียกทวงหนี้ของการบินไทย 3-4 คนเพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงข้างต้นนั้น ผมก็ทราบว่าสายการบินเหล่านั้นไม่ได้บินเข้ามาในประเทศไทยอีกแล้ว จึงเป็นที่เข้าใจว่าธุรกิจของลูกหนี้อาจจะเลิกกิจการไปแล้ว ในระหว่างประชมนั้นก็มีผู้ร่วมประชุมคนหนึ่งถามว่า “สายการบินอยู่ในต่างประเทศอย่างนี้เราฟ้องไปแล้วจะได้รับชำระหนี้หรือ?” ผมก็ตอบว่า “คงจะยากเพราะทราบจากฝ่ายกฎหมายของการบินไทยว่าเขาไม่มีทรัพย์สินในประเทศไทย และเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าคงเลิกทำธุรกิจแล้วก็คงจะเอาอะไรไม่ได้ แต่ถึงจะยังไม่เลิกกิจการการนำคำพิพากษาของศาลไทยไปบังคับคดีในต่างประเทศก็คงทำไม่ได้เช่นกัน”

ผมพบกับคำถามต่อไปว่า “ถ้าอย่างนั้นจะฟ้องคดีไปทำไมล่ะครับ?” ผมให้คำตอบแทนบริษัท

การบินไทยผู้ว่าจ้างว่า “ผมเข้าใจว่าทางการบินไทยต้องการฟ้องคดีเพราะหนี้ที่ค้างชำระมีอยู่เป็นจำนวนมากหลายสิบล้าน บริษัทการบินไทยประกอบธุรกิจในรูปแบบมหาชนก็จริงแต่ก็ยังถือเป็นรัฐวิสาหกิจอยู่ รวมทั้ง สตง.ก็ตรวจสอบบัญชีทุกปี การปล่อยหนี้ค้างโดยไม่ทำอะไรคงไม่ดีแน่ อีกประการหนึ่งหากฟ้องร้องดำเนินคดีจนศาลมีคำพิพากษาแล้ว ถึงแม้ไม่สามารถบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์จากลูกหนี้แต่ก็เอายอดหนี้ที่นำไปจำหน่ายหนี้สูญได้ ซึ่งการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้นี้เป็นค่าใช้จ่ายของบริษัทอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ตัวเลขกำไรของการบินไทยเพื่อการคำนวณภาษีลดลงและการบินไทยก็จะเสียภาษีนิติบุคคลลดลงด้วย หมายความว่า บริษัทก็จะได้ประโยชน์ทางด้านภาษี”

สิ่งที่ผมสรุปความเห็นเรื่องหนี้สูญในที่ประชุมนั้นคนส่วนใหญ่คงจะพอทราบกันบ้าง แต่ก็คิดว่าจะมีคนไม่มากนักที่จะทราบเกี่ยวกับเงื่อนไขการตัดหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้โดยละเอียด ผมจึงขอยกมานำสรุปดังนี้

หลักเกณฑ์เงื่อนไขว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้จะปรากฏในประมวลรัษฎากร มาตรา 65 และกฎกระทรวงฉบับที่ 186 (พ.ศ.2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากร และประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 85) ซึ่งการจำหน่ายหนี้สูญซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้คือ

1. ลักษณะของหนี้

ก. หนี้ที่จะจำหน่ายหนี้สูญต้องเป็นหนี้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการ ทั้งนี้ไม่รวมหนี้ที่เป็นหรือเคยเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการเป็นลูกหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดก่อนหรือขณะเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ

ข. หนี้ยังไม่ขาดอายุความ และมีหลักฐานชัดเจนที่สามารถฟ้องลูกหนี้ได้

2. เจือหนี้ตามจำนวนหนี้ก่อนจำหน่ายหนี้สูญ

(ก) ยอดหนี้ไม่เกิน 100,000 บาท

ต้องปรากฏว่าได้มีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้และหากจะฟ้องลูกหนี้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ

กรณีการจำหน่ายหนี้สูญไม่เกิน 100,000 บาทนี้ไม่ต้องดำเนินการยื่นฟ้องคดีต่อศาล

(ข) หนี้จำนวนไม่เกิน 200,000 บาท

การจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของธนาคารหรือบริษัทเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ในกรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนไม่เกิน 200,000 บาท ให้กระทำโดยไม่ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในข้อ 4. หรือข้อ 5. (การติดตามหนี้โดยปรากฏว่าลูกหนี้ถึงแก่ความตายโดยสาบสูญและไม่มีทรัพย์สินหรือลูกหนี้เลิกกิจการและมีเจ้าหนี้อื่นมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ลำดับก่อนเป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินและการฟ้องคดี) ถ้าปรากฏว่าได้มีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้วแต่ไม่ได้รับชำระหนี้และหากจะฟ้องลูกหนี้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มหนี้ที่จะได้รับชำระ

กรณีการจำหน่ายหนี้สูญหนี้ไม่เกิน 200,000 บาทใช้สำหรับธนาคารและบริษัทเงินทุนเท่านั้น ซึ่งไม่ต้องยื่นฟ้องคดีเช่นกัน

(ค) หนี้จำนวนไม่เกิน 500,000 บาท²

(1) ต้องมีการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีโดยมีหลักฐานการติดตามทวงถามอย่างชัดเจน และไม่ได้รับชำระหนี้โดยมีเหตุเช่น ลูกหนี้ตาย สาบสูญ เลิกกิจการ และมีเจ้าหนี้อื่นที่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินจำนวนมาก

(2) ใ้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายและศาลรับคำฟ้องนั้นแล้วหรือไต่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และศาลได้มีคำสั่งรับคำขอรับชำระหนี้แล้ว

ในกรณีการฟ้องลูกหนี้ข้างต้นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเป็นเจ้าหนี้ต้องมีคำสั่งอนุมัติให้จำหน่ายหนี้นั้นเป็นหนี้สูญจากลูกหนี้ภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นรอบเวลาบัญชีนั้น

(ง) หนี้จำนวนเกิน 500,000 บาท

(1) ให้ติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีโดยมีหลักฐานการติดตามทวงถามอย่างชัดเจนและไม่ได้รับชำระหนี้โดยปรากฏว่าลูกหนี้ตาย เป็นคนสาบสูญและไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ ลูกหนี้เลิกกิจการโดยมีเจ้าหนี้อื่นที่มีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้

(2) ใ้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือไต่ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้

²หมายถึงหนี้ที่เกิน ข้อ (ก) และ (ข) แต่ไม่เกิน 500,000 บาท

รายอื่นฟ้องในคดีแพ่งและในกรณีนั้นๆ ได้มีคำบังคับหรือคำสั่งของศาลแล้วแต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ หรือ

(3) ให้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลายหรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนีรายอื่นฟ้องล้มละลายและในกรณีนั้นๆ ได้มีการประนอมหนี้กับลูกหนี้โดยศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยกับการประนอมหนี้นั้น หรือลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้ว

ดังนั้น โดยสรุปก็คือหนี้ที่จะจำหน่ายหนี้สูญโดยที่ไม่ต้องฟ้องคดี คือ ต้องเป็นหนี้ที่ไม่เกิน 100,000 บาท หรือถ้าเป็นธนาคารหรือบริษัทเงินทุนก็ไม่เกิน 200,000 บาทเท่านั้น

เหตุผลของเงื่อนไขการนำคดีไปฟ้องศาลก่อนจำหน่ายหนี้สูญ

ผมลองนึกหาเหตุผลว่าเหตุใดหนี้ที่เกิน 100,000 บาท หรือ 200,000 บาท กฎหมายจึงกำหนดว่าการจำหน่ายหนี้สูญต้องให้เจ้าหนี้ไปฟ้องคดีเสียก่อนแต่ก็มีเพียงคำตอบอันได้จากคาดเดาเอาว่าผู้ออกกฎหมายน่าจะมีเหตุผล 2 อย่าง คือ (1) ป้องกันมิให้มีการนำเอาหนี้ที่ไม่ได้มีอยู่จริงไปหักหนี้สูญ หรือ (2) มีหนี้อยู่จริงแต่เจ้าหนี้ไม่ได้ใช้ความพยายามเต็มที่ในการติดตามหนี้นั้นแล้วนำเอาหนี้ไปจำหน่ายหนี้สูญ จึงควรให้เจ้าหนี้ดำเนินการอย่างเต็มที่เสียก่อน

ทั้งสองประการก็อาศัยองค์กรศาลเป็นผู้ตรวจสอบ เพราะศาลเป็นสถาบันที่ไม่อาจมีผู้ใดโต้แย้งได้

ในความเห็นของผมคิดว่าในข้อแรกแม้หากไม่มีหนี้อยู่จริง แต่ผู้ประกอบการมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงภาษีซึ่งบุคคลประเภทนี้ไม่น่าจะมีมากนัก แม้จะมีการกำหนดเงื่อนไขให้ต้องนำคดีไปฟ้องศาลเสียก่อนก็ยังพิสูจน์ได้ยากอยู่ดี เพราะการฟ้องเรียกชำระหนี้ที่เก็บไม่ได้หรือไม่มีอยู่จริงนี้มักเป็นการสืบพยานฝ่ายเดียว และเจ้าหนี้เหล่านั้นก็สามารถสร้างหลักฐานเป็นสัญญาหรือหนังสือติดตามทวงหนี้ขึ้นมาได้ ส่วนในข้อสองนั้นการที่เจ้าหนี้จะไม่ใช้ความพยายามติดตามทวงถามหนี้อย่างจริงจังนั้นเชื่อว่าเจ้าหนี้ส่วนใหญ่ก็คงอยากได้รับชำระหนี้ทั้งสิ้น ดังนั้น จึงหาเหตุผลสนับสนุนเหตุผลข้อกำหนดที่ผมนำมาเดาเอานั้นได้ค่อนข้างยากในทางตรงข้ามการบังคับให้เจ้าหนี้ไปฟ้องศาลเสียก่อนจำหน่ายหนี้สูญไม่เพียงแต่สร้างขั้นตอนที่ย่างยากเท่านั้น แต่ยังเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายให้แก่เจ้าหนี้อีกด้วย

ความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายของเจ้าหนี้ในการฟ้องคดีต่อศาล

ก. ขั้นตอนความยุ่งยากประการแรกก็คือ เจ้าหนี้ต้องรวบรวมหลักฐานแห่งหนี้และหาทนายความซึ่งแน่นอนว่าเจ้าหนี้ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว นอกจากนี้ เจ้าหนี้ต้องจัดให้บุคลากรของตนไปเบิกความเป็นพยานต่อศาลเพื่อพิสูจน์หนี้ ซึ่งหมายถึงการเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเช่นกัน

ข. การฟ้องคดีต่อศาลนั้น เจ้าหนี้ต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมศาลคิดตามจำนวนหนี้ที่เรียกชำระ ซึ่งปัจจุบันมิได้มีการจำกัดค่าฤชาธรรมเนียมขั้นสูงไว้เหมือนแต่เดิม ซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายของเจ้าหนี้อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้น

ค. การฟ้องคดีในศาลนั้นมีรูปแบบกระบวนการพิจารณาที่เป็นแบบพิธีที่เคร่งครัดตามที่กฎหมายบัญญัติ การอ้างเอกสารบางอย่างอาจต้องใช้ต้นฉบับหรือต้องให้เจ้าพนักงานรับรอง และในบางศาล หากเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศ อาจต้องการให้การแปลเอกสารที่อ้างอิงด้วย นอกจากนี้ การส่งสำเนาหมายเรียกก็ต้องใช้เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่งจะส่งเองไม่ได้ ดังนั้น การเตรียมการต่างๆ จึงต้องใช้เวลารวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นตามมา

ง. ระยะเวลาดำเนินการฟ้องคดีในศาลนับจากการฟ้องคดีอาจต้องใช้เวลา 2 หรือ 3 ปี เฉพาะในศาลชั้นต้นเพราะการฟ้องคดีเพื่อจำหน่ายหนี้สูญนั้น ลูกหนี้ส่วนใหญ่มักไม่มาต่อสู้อคดีจึงไม่น่าจะมีอุทธรณ์หรือฎีกา และถ้าหากมีการบังคับคดีด้วยเพื่อให้ได้หลักฐานว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินก็อาจต้องใช้เวล่อีกประมาณ 5-6 เดือน ดังนั้น จึงหมายความว่าเจ้าหนี้จะได้ประโยชน์ทางภาษีจากการจำหน่ายหนี้สูญในอีกประมาณ 3 ปีข้างหน้าหรือมากกว่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการฟ้องลูกหนี้ที่อยู่ต่างประเทศก็ต้องผ่านกระบวนการทางกระทรวงต่างประเทศอาจจะมีการส่งหมายเรียกและสำเนาคำฟ้องหรือสำเนาคำบังคับให้จำเลยซึ่งต้องแปลกันทุกหน้า และใช้เวลาอีกประมาณ 2 ปีเป็นอย่างน้อย ระยะเวลาดำเนินการคดีในศาลชั้นต้นก็อาจเนิ่นนานออกไปถึง 4 หรือ 5 ปี

เมื่อเจ้าหนี้มองเห็นภาระความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายออกไปทันทีในขณะที่ประโยชน์ยังอยู่ในภาคหน้าแล้วก็เชื่อว่าเจ้าหนี้หลายคนก็อาจจะสละประโยชน์ของตนในการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การตัดหนี้สูญโดยดำเนินการตัดหนี้สูญในบัญชีของตนแบบไม่นำไปขอหักค่าใช้จ่ายเพื่อลดภาระภาษีเพราะการมีหนี้สูญก็นับว่าเป็นความสูญเสียอยู่แล้ว จึงไม่อยากจะเสียค่าใช้จ่ายให้มากขึ้นไปอีก

หลังจากฟ้องคดีแล้วเมื่อใดจึงจะจำหน่ายหนี้สูญได้

สำหรับหนี้ที่เกิน 100,000 บาท หรือ 200,000 บาท แล้วแต่กรณี แต่ไม่เกิน 500,000 บาทนั้น เมื่อได้ดำเนินการติดตามทวงถามหนี้ตามสมควรโดยมีหลักฐานและฟ้องคดีแพ่งแล้ว เมื่อศาลได้มีคำสั่งรับฟ้องหรือได้ยื่นขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องและศาลมีคำสั่งรับคำขอ หรือในกรณีดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลายและศาลได้มีคำสั่งรับคำฟ้องแล้ว หรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลายหรือศาลได้มีคำสั่งรับชำระหนี้แล้ว

เมื่อกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเป็นเจ้าหนี้ต้องมีคำสั่งอนุมัติให้จำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นรอบบัญชีนั้น จึงจะจำหน่ายหนี้สูญได้ ซึ่งหมายความว่าหากรอระยะเวลาบัญชีสิ้นสุด 31 ธันวาคม ก็ต้องมีคำสั่งอนุมัติให้จำหน่ายหนี้หนี้เป็นหนี้สูญภายในเดือนมกราคมของปีถัดไป

ส่วนหนี้ที่เกิน 500,000 บาท จะต้องพบกับความยุ่งยากมากกว่านั้น เพราะต้องฟ้องคดีจนศาลมีคำพิพากษาและต้องบังคับคดีตามคำสั่งศาลแล้วแต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินจึงจะจำหน่ายหนี้สูญได้

ตามหนังสือของกรมบัญชีกลางที่ กค0511/367 ลงวันที่ 11 พฤษภาคม 2536 เคยตอบข้อหารือการไฟฟ้านครหลวงว่า การจะนำหลักฐานไปใช้ในการพิจารณาว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะชำระหนี้ได้ ต้องเป็นหลักฐานจากเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าได้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาแล้ว ในทางปฏิบัติเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือโจทก์มีหน้าที่ติดตามสืบหาทรัพย์สิน

ของลูกหนี้ หากปรากฏว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือจำเลยไม่มีทรัพย์สินใดๆ ที่จะให้ยึดหรืออายัด เพื่อนำมาขายทอดตลาดและชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ เจ้าหนี้จะไม่ขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือถ้ามีการขอให้ศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปแล้วก็จะไม่ดำเนินการบังคับคดีเพราะลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สิน แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278 นั้น กรณีไม่มีทรัพย์สินเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อให้เจ้าพนักงานคดีรายงานศาล สำเนารายงานการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่รายงานศาลจึงใช้เป็นหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้ดำเนินการบังคับคดีถึงที่สุดแล้วแต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้มาประกอบการตัดหนี้สูญตามข้อ 4 (2) ของกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ.2534 ออกตามความในประมวลรัษฎากร กรณีดังกล่าวจะใช้รายงานของเจ้าหนี้ผู้ติดตามสืบทรัพย์ของลูกหนี้มาประกอบคำบังคับของศาลเพื่อจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ไม่ได้ (หนังสือกรมสรรพากรที่ กค.0802/18042 ลงวันที่ 15 กันยายน 2536)

ดังนั้น โดยสรุปก็คือ หากหนี้เกิน 500,000 บาท เจ้าหนี้ก็ต้องดำเนินการบังคับคดีเสียก่อนจึงจะจำหน่ายหนี้สูญได้ ซึ่งก็หมายความว่าต้องมีค่าใช้จ่ายในวิชาชีพแก่ทนายความในการบังคับคดี และค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียให้กรมบังคับคดีเพิ่มจากการฟ้องคดีอีก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

หลักเกณฑ์การจำหน่ายหนี้สูญที่วางเงื่อนไขให้บังคับคดีนั้นมีมานานแล้ว แต่ก็ไม่มีใครได้พิจารณาว่าผู้ประกอบการที่มีหนี้สูญพิจารณาปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวได้หรือไม่ ที่ผ่านมามีเจ้าหน้าที่จำนวนมากที่มองเห็นปัญหาความยุ่งยากและค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นได้ตัดสินใจที่ยอมสละประโยชน์ในเรื่องการปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อประโยชน์ภาษีจำนวนมาก ในแง่ของสรรพากรแล้วก็ถือว่าเป็นผู้ได้ประโยชน์เพราะจะเก็บภาษีได้มากขึ้น แต่ในแง่ความเป็นธรรมแล้วย่อมเห็นได้ว่าเกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่ซึ่งมีลูกหนี้ที่เรียกเก็บไม่ได้ เพราะนอกจากต้องเสียประโยชน์ในจำนวนหนี้ที่เก็บไม่ได้แล้วยังไม่อาจได้รับประโยชน์จากการนำหนี้สูญไปหักภาษีอีกด้วย

การกำหนดเงื่อนไขให้เจ้าหน้าที่ไปฟ้องคดีในศาลก่อนโดยที่เจ้าหน้าที่ทราบล่วงหน้าก่อนว่า แม้จะชนะคดีก็ไม่มีทางได้ทรัพย์สินคืน รวมทั้งการให้ดำเนินการบังคับคดีโดยที่เจ้าหน้าที่รู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดน่าจะถือว่าเป็นการนำคดีไปสู่ศาลโดยไม่จำเป็นหรือเป็นคดีที่รกรงศาล นอกจากนั้นยังเป็นการบังคับให้เจ้าหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นการสูญเปล่าในการใช้บุคลากรคือ ผู้พิพากษาและเจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าหน้าที่ธุรการของศาล ปัจจุบันคดีในศาลนั้นมีอยู่จำนวนมากจนทำให้การพิจารณาคดีเต็มไปด้วยความล่าช้า จนศาลและผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมต่างพยายามหาทางลดคดีแบ่งเบาภาระของศาลด้วยวิธีการหลายประการ เช่น การจัดให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท การใช้ออญาโตตุลาการแทนการดำเนินคดีในศาล สมาคมประกันวินาศภัย

ก็ได้จัดให้มีการพิจารณาคดีข้อพิพาทระหว่างบริษัทประกันวินาศภัยด้วยกันโดยใช้คณะ
อนุญาโตตุลาการของสมาคมเพื่อพิจารณาคดีประเภทอุบัติเหตุทางรถยนต์ซึ่งมีข้อพิพาทกันเองระหว่าง
บริษัทประกันวินาศภัยด้วยกันโดยไม่ต้องไปพึ่งพากระบวนการทางศาล

ดังนั้น ถ้าหากกรมสรรพากรหรือกระทรวงการคลังจะหาทางใหม่โดยยกเลิกเงื่อนไขในกฎ
กระทรวงว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญและกำหนดเงื่อนไขเสียใหม่เป็นว่าให้ผู้ประสงค์จะขอจำหน่ายหนี
สูญยื่นเรื่องและหลักฐานต่างๆ ต่อคณะกรรมการซึ่งกระทรวงการคลังจะตั้งขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตรวจ
สอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำนวนหนี้ว่ามีจริงหรือเข้าหลักเกณฑ์การจำหน่ายหนี้สูญได้หรือไม่ แทนการ
ให้ไปฟ้องหรือบังคับคดีกันในศาลแล้ว นอกจากจะทำให้การขอจำหน่ายหนี้สูญเป็นไปโดยรวดเร็วขึ้น
และลดภาระค่าใช้จ่ายเจ้าหน้าที่ตลอดจนแบ่งเบาภาระงานในหน้าที่ของศาลแล้วก็จะสร้างความเป็นธรรม
ให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ยิ่งขึ้นด้วย